

רחל אימנו – הכוח שבדרך

(טז) וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי עוֹד כְּבֶרֶת הָאָרֶץ לְבֹא אֶפְרָתָה וּתְלֹד רַחֵל וּתְקַשׁ בְּלִדְתָּהּ: (יז) וַיְהִי כְהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמִּיֻלָּדֶת אֵל תִּירָאִי כִּי גַם זֶה לֹד בֶּן: (יח) וַיְהִי בְצֵאת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וּתְקַרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימִין: (יט) וַתָּמָת רַחֵל וּתְקַבֵּר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם: (כ) וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מִצְבָּה עַל קְבֻרָתָהּ הוּא מִצְבַּת קְבֻרַת רַחֵל עַד הַיּוֹם:

1. היכן קבורים כל האבות והאמהות?

2. היכן קבורה רחל אימנו?

3. מדוע קבר יעקב את רחל באמצע הדרך?

... שלא קברתיה שם אלא על פי הדיבור, שאף אני בקשתי להעלותה ולקבורה ולא הניחני הקדוש ברוך הוא שנאמר ואקברה שם ובראשית כ"ח: מהו שם על פי הדיבור, ולמה שגלוי וצפוי לפניו שסוף בית המקדש עתיד ליחרב, ובניו עתידים לצאת בגולה, והם הולכין אצל אבות ומבקשים מהם שיתפללו עליהם ואינם מועילין להם. ובין שהם הולכין בדרך הם באין ומחביקין קבורת רחל והיא עומדת ומבקשת רחמים מן הקדוש ברוך הוא, ואומרת לפניו רבונו של עולם שבע בקול בכייתי ורחם על בניי או תן לי האוניה שלי, כיד הקדוש ברוך הוא שומע בקול תפילתה. כנין שכך כתוב: בני תמרורים רחל כבכה על בניה

נירמיה ל"א, י"ד.

כדוע יעקב אבינו דואג לקבורתו האישית לצד אבותיו אך את אשתו רחל האהובה בשאיר בדרך?

"מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת? אלא צפה שהגלויות עתידות לעבור שם, וקברה שם כדי שתהא מבקשת רחמים על בניה. בכתוב "מה אמר ה' מנעי קולך כבכי ויש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם". ופירוש ענין זה "רחל כבכה על בניה" – ישראל נקראים על שם רחל, כי האשה תקרא "בית", כי רחל היתה עקרת הבית של יעקב, וכל מי שנקרא "בית" כולל וכאחד הכל, כמו שהבית כולל הכל וכאחד כל אשר בתוכו. ולפיכך נקראו ישראל על שם רחל.

ולפיכך אמר שנקברה רחל בדרך, שאם היתה נקברת רחל בכערה, לא היה אצל ישראל בגלות כח המאחד את ישראל. ורחל, הכח המאחד שכל ישראל נקראו על שמה – נקברה בדרך.

ולכך מבקשת רחמים, עד שיהיו ישראל מקובצים בארצם לגמרי.

ואם לא נקברה רחל – שהיא עקרת הבית המקבץ את ישראל, בדרך, כבר נחלקו ישראל

חם ושולם, ולא היה אצלם עוד כח מקבץ ופאסף את ישראל.

והיינו שהשיב לה הקדוש ברוך הוא: "מנעי קולך כבכי ועיניך כדמעה", כי בזכות רחל, שהיא כח המקבץ ישראל – ישובו ישראל כגלותם. וזהו "ושבו בנים לגבולם", כי יש כח מאחד את ישראל בתוך גלותם, ובשביל אותו כח המאחד ישובו ישראל כגלותם.

[כפר"ל נצח ישראל א']

יעקב אבינו, שמכיר בכידתו של בנו, אומר לו: אתה ודאי חושב שבגלל הגשמים השכיחים בחודש חשוון קברתיה בדרך, אין זה כך, אלא זה חשבון אלוהי.
 "על פי הדיבור קברתיה שם" מדוע דווקא בדרך?
 כדי שנאשר יגלה נבזרדאן את עם ישראל, ותצאנה שיירות של אלפי יהודים עם הנשים והילדים, והיו שבורים ומרודים וסובלים מהתעללויות האויב, תצא רחל על קברה ותבכה ותבקש עליהם רחמים שנאמר: "קול ברמה נשמע... רחל מבכה על בניה" והקב"ה ישיב: "יש שכר לפעולתך... ושבנו בנינו לגבולם" **קבורה זו אינה בקרית, רחל היא הכח הפועל באוכה הישראלית, שבזכותו האוכה פחזיקה בעבד אפילו בכצבים היותר נוראים, וגם בניה שבים לכקופם**, "ושבו בנינו לגבולם". שיבה זו אינה תהליך טבעי. עם אחר, לאחר שהיה עובר צרות ושכדות, הריגת גוף ושריפת נשמה, ודאי היה כבר עובר וכלה כן העולם. **ואולם בעם ישראל יש כח פיוחד הנקרא "הכח של רחל", שכחיה אותו.** הרי לא כולנו בני רחל, אלא רק יוסף ובנימין. רובנו בני שבט יהודה, אך כולנו אומרים "רחל איכנו". שרה ורבקה הן ודאי אמותינו ורחל לכרות שמכחינה ביולוגית כדוייקת ייתכן ואין היא אמנו. הפציאות הפרקטית-הגאוגרפית של קבורתה בדרך, שייכת לעניינה של רחל לעזור לבנים להחזיק בעבד בדרך ולהגיע לסופה.
 לא הכל פשוט בחיים, לא תמיד נמצאים בבית – מקום בו כוגנים מבחינה חומרית ורוחנית. לפעמים נמצאים בדרך, והדרכים הן בחזקת סכנה. עפ"י נמצא בדרך, כל העולם עדיין בדרך.
 לפני יציאה לדרך הכל נעים וטוב, גם סופה נכלא, אבל היא עצמה קשה מאוד.
 כיצד לא לפעוד, כיצד לשרוד על כנת לחזור הביתה?
לשם כך יש צורך בכח אלוהי פיוחד, שבו פצויד עם ישראל, וזהו כוחה של רחל. כל ההיסטוריה האישית של רחל, חייה וכותה, הם "בדרך".
 (נאשת חיל, הרב אבינר)

1. רחל אמנו מסמלת עבורנו את הדרך, איזו דרך רחל עברה באי?
 2. רחל נקברה על אם הדרך במטרה מסוימת, מה? מה זה אומר עבורנו?

לאורך כל חייה של רחל אנו רואים דרך, רחל לא זכתה להגיע מעולם.

היא בדרך לאופה ונשאת "כלה בדרך",

היא בדרך לאמהות ואווה עקרות מעיקה,

והיא גם נקברת בדרך, בדרך אזהרה הביתה.

בדרך – בגיל שלושים ושבע באמצע החיים,

בדרך – בדרכו של עמי היוצא לגלות.

כי רק רחל לא מפחדת מדרך ארוכה.

רחל היא למעשה ה"צידה לדרך" שעמי"י לוקח עימו מהיציאה לגלות, כערבון שיבטיח את אחרתם לארץ, לא משנה באיזו גלות או מה הטעם לגלות, בזכותה של רחל יש כח בגלות, ויש כח לאזור.

אך מדוע דווקא היא זכתה בכך?

מדוע דווקא לרחל יהיה את הכוח לבקש רחמים על עם ישראל?
זוכרים את השתיקה כשוויתרה לאחותה ומסרה לה את הסימנים השתיקה שבזכותה יצאו ממנה שאלו ואסת? האם היא תמיד שותקת? האם יש מצבים בהם השתיקה אינה ראויה?
כעומק שתיקתה כשצריך, עולה התפרצות קולה של רחל...

"בשעה שחרב בית המקדש בא אברהם לפני הקב"ה בוכה וכפרט זקנו ותולש שערות ראשו וככה את בניו וקורע את בגדיו ואפר על ראשו והיה כהלך בבית המקדש וסופד וצועק.

פתח אברהם לפני הקב"ה ואמר: ריבונו של עולם, לבאה שנה נתת לי בן, וכשעמד על דעתו והיה בחור בן שלושים ושבע שנים אמרת לי: "העלהו עולה לפני", ונעשיתי עליו כאבדני ולא ריחכתי עליו, אלא אני בעצמי כפתי אותו – ולא תזכור לי זאת, ולא תרחם על בני?

פתח יצחק ואמר: ריבונו של עולם כשאמר לי אבא: "אלוקים יראה לו השה לעולה בני" לא עכבתי על דבריך ונעקדתי ברצון לבי על גבי המזבח, ופשטתי את צווארי תחת הסכין – ולא תזכור זאת לי, ולא תרחם על בני?

פתח יעקב ואמר: ריבונו של עולם לא עשרים שנה עבדתי בבית לבן? וכשיצאתי מביתו פגע בי עשיו הרשע וביקש להרוג בני ומסרתי עצמי לכייתה עליהם – ועכשיו נכסרו ביד אויביהם כצאן לטבח! לאחר שגדלתים באפרוחים של תרנגולים וסבלתי עליהם צער גידול בנים – ולא תזכור לי זאת ולא תרחם על בני?

באותה שעה קפצה רחל אימנו לפני הקב"ה ואמרה: ריבונו של עולם גלוי לפניך, שיעקב אהבני אהבה יתרה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים וכשהגיע זמן נישואי לבעלי אבי החליפני באחותי, ולא קינאתי באחותי ולא הוצאתיה לחרפה. וכה אם אני, שאני בשור – ודם, עפר ואפר, לא קינאתי בצרה שלי – אתה, כלך חי וקיים ורחמן, כפני כה קנאת בעבודה זרה שאין בה כמש, והגלית את בני?

כיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ואמר: "בשבילך, רחל, אני מחזיר את ישראל למקומם".

זהו שנאמר: "כה אמר ה': קול ברכה נשמע, נהי בכי תכרורים רחל כבכה על בניה כאנה להינחם"

ונאמר: "כנעי קולך כבכי ועיניך כדכעה כי יש שבר לפעולתך... ויש תקווה לאחריתך ושבו בנים לגבולם".

1. מה המעשה של רחל שדווקא בזכותו ה' שמע לתפילתה?

2. חשבי מה המיוחד במעשה היותר שאין בשאר המעשים של האבות?

3. מה אנוט לומדים על רחל מתשובתו של הקב"ה?

נסיים בתפילה לזכותה של רחל אימנו:
שנזכה להכיר באשיבות הדרך
שנזכה לגדול ולצמוח מתוך הקשיים והניסיונות.